

VELKÁ
DOBRODRUŽSTVÍ

Za Napoleonovými sáněmi, Cimrmanem a loupeživým rytířem do Letohradu

GPS souřadnice: 50.0340691, 16.4949477

Praktické informace

Délka trasy: 3 km

Obtížnost: Lehká a krásná trasa vedoucí kolem památek města a zámeckým parkem až ke kapli, na místo, kde stával hrad Kyšperk a okruhem zpátky. Výlet není možné jet s kočárkem. Pejškům se líbit bude.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: 180 km ujedete asi tak za 2 hodiny a 30 minut. Pojedete po D11, pak směr Hradec Králové → Choceň → Letohrad.

Parkování: Zaparkujte na Václavském náměstí. Zaplatíte 10 Kč za hodinu.

WC: Na terase zámku.

Možnost občerstvení: Najíst a občerstvit se můžete v restauraci na zámku (při trase) nebo v restauraci Sauna (500 metrů od náměstí). Doporučujeme také cukrárnu nedaleko Informačního centra Letohrad.

Městské muzeum

Otevírací doba v letní sezóně: Po–Pá 8:00–17:00, So a Ne 9:00–17:00

Otevírací doba mimo sezónu: Po, St 8:00–11:00 11:30–17:00 / Út, Čt, Pá 8:00–11:00 11:30–16:00 / So 8:00–11:00

Napoleonovy saně, sirkařství, historie města. V budově je informační centrum.

Vstupné: dospělí 30 Kč, děti od 6 let 20 Kč, rodinné 70 Kč

Více informací na <http://www.muzeum.letohrad.eu>

Zámek

Otevírací doba v letní sezóně: Po–Ne 9:00–16:00, prohlídka v každou celou hodinu. Mimo sezónu na objednání

Vstupné: dospělí 60 Kč, děti od 6 let 40 Kč, rodinné 180 Kč

Více informací na <http://www.muzeum.letohrad.eu>

Strašidelná jeskyně

Prohlídky v letní sezóně: Po–Ne v 9:30, 10:30, 11:30, 12:30, 13:30, 14:30, 15:30, 16:30.

Vstupenky zakoupíte v informačním centru na náměstí, k jeskyni odcházíte s průvodcem. Mimo sezónu na objednání.

Vstupné: dospělí 30 Kč, děti od 2 let 20 Kč

Muzeum a světnička Járy Cimrmana

Otevírací doba v letní sezóně: Po–Ne 9:00–17:00. Mimo sezónu na objednání.

Vstupné: dospělí 50 Kč, děti od 6 let 40 Kč

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství: Opočno, Lanškroun, Česká Třebová, Litomyšl, Potštejn.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Trasu testovali sourozenci Milan a Eva z Dobrušky.

Postřehy dětí:

Milánek (14 let): „Bál jsme se, že to bude hodně do kopce, ale bylo to v pohodě. Nejvíc se mi líbila rozpůlená světnička Járy Cimrmana. A taky klokani!“

Evička (5 let): „Viděla jsem obrovské papoušky a v jeskyni draka. Líbil se mi také zámek a studánka, co vypadala jako záchod. “

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

zveme vás na příjemnou procházku nesmírně příjemným městem Letohrad. Panuje zde úžasná atmosféra, jsou zde milí lidé, klokani, papoušci, draci a také prima výletní okruh pro malé i velké.

Trasa vás zavede do zdejšího muzea, světničky i uličky Járy Cimrmana, na krásný zámek, do míst, kde stával hrad Kyšperk nebo třeba do strašidelná jeskyně. Výlet vznikl s laskavou podporou a pomocí Kulturního centra Letohrad, a proto je zdarma. :)

Dopis dětem

Ahoj, kluci a holky, LETOvisko s HRADem Kyšperkem dalo název městečku LETOHRAD. Kupodivu docela nedávno, v časech, kdy se narodili vaši dědečkové a babičky. V té době se všechna německá jména měnila na česká, a tak vzniklo i toto slovní spojení. (Rozhodně lepší než Stalinov nebo Okurky, o nichž se také uvažovalo.) Hrad už tady na vás nečeká, ale zase uvidíte krásný zámek, park a místo, kde žil loupeživý rytíř. Stejně jako u našich ostatních výletů jste také k dnešnímu dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Mapa výletu

Za Napoleonovými sáněmi, Cimrmanem a loupeživým rytířem do Letohradu

Doplňovačka

Jdeme na věc!

Malebné město Letohrad má i s přidruženými obcemi asi šest a půl tisíce obyvatel. Najdete ho v podhůří Orlických hor hned vedle toku Tiché Orlice. Málokterý návštěvník si už dnes vybaví, že se město až do 50. let minulého století jmenovalo Kyšperk. A to podle hradu, který byl kdysi jeho dominantou. Z kamenného sídla už sice zůstaly jen skromné zbytky, ale podhradní ves, později městečko a mnohem později město se utěšeně rozrostlo.

Rozkvět pravděpodobně zahájili páni z Potštejna, kteří si v Kyšperku vystavěli novou tvrz. Stalo se tak v roce 1568. Hlavní rozmach však nastal zhruba o 100 let později, kdy noví majitelé Kyšperka zrušili robotu. To bylo asi mezi lidem radostí! Tak velké, že nikomu nejspíš nevadilo, že vlastně museli dřít dvakrát víc, protože se město proměnilo v jedno veliké staveniště. Pojďme se na to, co zbylo z někdejšího staveniště, podívat.

Zaparkujte na Václavském náměstí nedaleko modrého domu – což je městský úřad – a rovnou se vydejte k morovému sloupu. Naše pátrání totiž začíná právě tady. A pěkně hrůzně! Bojíte se?

Václavské náměstí je rozlehlý rynek. Měří asi 140 x 50 metrů. Kolik z vás by si muselo za sebou lehnout na zem, aby dosáhlo délky kratší strany? A která to je?

Na delších protilehlých stranách se zde zachovalo pěkné podloubí.

Víte, co je podloubí? S hříbky ani jinými houbami nemá nic společného, i když se podhoubí a podloubí liší v jediném písmenku!

Podloubí je prostor v přízemí domu v jeho přední části. Je otevřený do ulice či náměstí, od nichž ho oddělují sloupy nebo pilíře. Jednotlivá podloubí na sebe navazují, a vzniká tak dlouhý prostor pro pěší či trhovce. Prostě takový krytý chodník pod domy.

Zdejší náměstí – a vlastně celá památková zóna – se rozkládá na návrší nad Orlicí. Rynek zdobí stará kašna napojená na městský vodovod a 15 m vysoký mariánský morový sloup.

Barokní **morový sloup** z roku 1721 zdobí sochy. Panna Marie je na vrcholu, další světci o nějaké to patro níž. Jsou zde sv. Anna, sv. Josef, sv. Karel Boromejský, sv. Florián, sv. Roch a sv. Sebastián.

Jmenuje se někdo z vás Roch nebo Florián? Spíše by se asi našli Anička nebo Kája, že? Tak Áňa s Karlíkem se mohou jako první pokusit odpovědět na první dnešní otázku.

Najděte sochu svatého Sebastiana, který je doslova „prošpikován“ šípů. Nejprve jsme chtěli, abyste šípy spočítali. Jenže to moc nejde. U některých šípů, které jdou „skrz“, nelze příliš dobře určit, který předeek patří ke kterému zadku. A naopak. Spočítejte tedy prostě všechno, co ze Sebastiana trčí.

1. Spočítejte, kolik zlatých kusů šípů má muž v těle.

Snad se rodiče nezlobí, že jsme začali takhle krutě. Abychom si to vylepšili, najděte nyní kamennou hvězdičku a spočítejte její cípy. Najdete na další soše klobouk? A na kamenném reliéfu miminko?

Kyšperští v 17. století podlehli nové módní vlně baroka a do tohoto stavebního slohu přestavěli původní renesanční tvrz. Upravovali a upravovali, až se tu najednou k nebi vypínal dvoupatrový barokní zámek s hodinovou věžičkou. Vedle něj vznikla kaple (později kostel) zasvěcený svatému Václavu, který byl obdařen tak bohatou štukovou výzdobou na stropě uvnitř, že mu nebylo v širém okolí rovno. Pojďme se na něj podívat!

Kostel sv. Václava je stavitelskou ozdobou města. Stojí v těsném sousedství zámku, monumentálně širokým a vysokým průčelím „hledí“ na náměstí. Byl vybudován Hynkem Jetřichem Vitanovským z Vlčkovic v letech 1680 až 1685. Je zdoben ojedinělými štuky od italského mistra Giovaniho Maderny.

Giovani je vlastně česky Honza. Věděli byste, jak se řekne italsky vaše křestní jméno?

Autorka tohoto textu se řekne Lucia a má děti Francesca, Victorii a Elisabettu.

Problém bychom asi měli s překladem jmen Božena, Jitka a podobně.

A co třeba Hurvínek? Natož Budulínek...

Na pravém boku kostela byla v roce 1705 postavena zvonice. Vidíte ji? Kdo by chtěl být zvoníkem? Znáte nějakého? Co třeba Quasimoda? Knížku od spisovatele Victora Huga jste asi ještě nečetli. (I když... Kdo ví?). Animovanou pohádku ale možná znáte.

Nyní zkuste u pravé strany kostela najít pomník národního buditele a spisovatele F. V. Heka, který byl předobrazem Jiráska F. L. Věka, populární románové postavy. Věkovi, Opočnu a Dobrušce se věnujeme na jiném výletu s tajenkou, takže v Letohradě necháme obrozence v klidu.

Na pomníku najdete slovo pod jménem Hek.

2. Opište čtvrté slovo z pomníku.

Vraťme se na náměstí. Nejenom pánům se zde stavěly rezidence. Také fasády měšťanských domů obklopujících náměstí se po desetiletí pyšnily barokním hávem. Možná by tomu tak bylo dodnes, kdyby v roce 1824 nepostihl město velký požár. Domy byly pochopitelně opraveny, ale mnohé už dostaly maličko jiný ráz. Ten nejhezčí, v němž dnes sídlí Městské muzeum Letohrad a ve kterém se narodil spisovatel Petr Jilemnický, se před koncem 19. století dočkal klasicistní úpravy.

Sídlí v něm i Informační centrum Letohrad, ve kterém na vás čekají milé dámy, díky kterým tento text vznikl, a které si ho u nás objednal a trasu pro vás pečlivě naplánovaly.

Nyní na žlutý domeček **Městského muzea Letohrad** mrkněte důkladněji.

Ve štítovém výklenku je umístěna pískovcová socha Panny Marie, která čeká na Ježíška. Vidíte ji? A přečtete nápis?

V tomto domě se 17. 3. 1901 narodil Petr, přesněji řečeno Peter Jilemnický. Ač Čech, vyrostl z něj slovenský prozaik a novinář. *Devadesát devět koní bílých* je jediné dílo, které napsal česky. Vyšlo nákladem jeho tehdejšího přítele Jindřicha Štyrského, významného českého surrealistického malíře. Náměty k tvorbě čerpal Peter z chudého kraje slovenských Kysuc, kde působil jako učitel. Zemřel jako kulturní atašé v Moskvě. Což uvádíme jako příklad, že vás z rodného domu může život odvést pěkně daleko...

Muzeum bylo do této budovy umístěno v roce 1990, když byl zrušen památník Petra Jilemnického. Jedna vitrínka byla ponechána právě Petru Jilemnickému. Najdete zde expozici sirkařství, historii města s dětským koutkem a nepaměť se ani na významné osobnosti města. K vidění jsou originální saně císaře Napoleona, v nichž v roce 1812 prchal z Ruska.

Nejsou to však sánky, na kterých jezdíte v zimě vy. Jsou to větší saně, které táhly tři koně.

Jak se vlastně dostaly do Letohradu? Napoleon krajem nikdy neprojížděl, v Kyšperku nebyl. Saně sem připutovaly složitější cestou ze Saska.

Když Napoleonovo vojsko vtrhlo roku 1812 do Moskvy, byla již vyhladovělá a už hodně neposlušná armáda Moskvu vyklízet. I Napoleon uprchl. Nejprve se vydal kočárem do Polska, v Graboru přesedl do saní a cestoval inkognito ve dvacetistupňových mrazích pod jménem svého sekretáře. V lehkých selských saních dojel přes Varšavu až do Drážďan. Dopravní prostředek už byl na mnoha místech svázán lýkovými provazy, chyběly postranice, hrozilo převržení. Napoleon proto dostal od saské královny nové saně. Původní zůstaly v hraběcí rodině Marcolini-Feretti, u nichž Napoleon přenocoval. Syn Petr Marcolini-Feretti se později přiznal do Kyšperka a v roce 1823 nechal saně spolu s dalšími věcmi do svého nového bydliště přivézt.

Pod muzeem je **ulička Jára Cimrmana**. Až sem došel v noci v roce 1919 nebo až 1921. Zde se zastavil a po chvíli se vrátil do hostince k nedopitému pivu.

Do místa velikánova osudového zastavení zatím nechodte (lepší po výletě), podívejte se ale na jeho pomníček u zdi zámku za muzeem.

Cestou potkáte studnu, ale také zvláštní pítka, které vypadá tak trochu jako... Co vám připomíná? Nám WC. V letním období uvidíte i draka a skřítku Sirkáčka.

Terasa je také moc hezká – dobře se odsud fotí zámek, je z ní výhled a také na zemi najdete zvláštní geometrické tvary.

Jaký tvar mají? Namalujte ho prstem do vzduchu, pak se postavte doprostřed jednoho z nich, nechte se vyfotit ze schodů. Hezké, že?

Vrátíme se k muzeu a vydáme se doleva. Jdeme na **zámek!**

Všimněte si kamenného erbu nad branou. Jsou na něm mýtická zvířata, korunky, palma a také jedna květina.

3. Která květina je na erbu?

Zámek se jmenuje stejně jako město, ale dříve se mu říkalo Kyšperk. Jak už jsme se zmínili, byl postaven na místě bývalé tvrze ve druhé polovině 17. století. Dvoupatrová barokní stavba byla později přebudována a doplněna o anglický park s empírovým altánkem, jeskyní a oranžerií. Dnes je zámek Letohrad po rozsáhlé rekonstrukci. Kromě toho, že ho využívají soukromé gymnázium, hotel a restaurace a knihovna, si v něm návštěvníci mohou prohlédnout stálou zámeckou expozici. Je umístěna ve druhém patře.

Ve sklepních prostorách zámku (za vchodem doleva) byla navíc v roce 2010 za účasti členů Divadla Jára Cimrmana otevřena skutečně ojedinělá a vědecky cenná atrakce: **Muzeum a světnička J. Cimrmana**. Část je věnována historii géniova divadla. V jiné lze spatřit Cimrmanovy vynálezy a vídeňskou světničku. Možná vám připomene světlici z filmu *Jára Cimrman ležící, spící*, kde byl k vidění řez postelí i s peřinou. I tady uvidíte všeho jen půlku.

Kdo má rád Járu Cimrmana? My moc!

V muzeu jsme se nasmáli, až se nám třásla bříška. Jsou zde třeba: podprsenka nadlesní Šmoranzové, voda ze žaludku topícího se Cimrmana, lžíce hladomorka nebo přenosná turistická značka.

Fenomén Cimrman je minimálně v Evropě naprostým unikátem. Vždyť se Jára v celonárodní televizní anketě málem stal *Největším Čechem!* Když povolání zjistili, že lidé hlasují ne pro Karla IV. či Boženu Němcovou, ale pro Járovu fiktivní postavu, vyděsili se a bez lítosti a studu Mistra z ankety vyšoupli. Pro Cimrmana je to mimochodem velmi, velmi typické...

Znáte nějaké cimrmanovské hlášky? Pár si jich připomeneme.

„Jdu na sever, stále na sever... A už jdu na jih.“

„Pane smrtko, vy se pořád jen smějete. Nemůžete nám prozradit, čemu?“ „My nesmíme ani naznačovat...“

„Mráz je nejlepší děda!“

„Co to říkáš, Vlasto? Ty nejsi Machová? Ty jsi Mach? Ty nejsi Vlasta? Ty jsi Vlasta?“

„Podívej se na své ruce, Nývlte, no, jen se podívej... Jsi matkovrah, otcovrah, strýcovrah a tetovrah, ... Vyvraždil jsi prakticky celou svoji rodinu!“

„Domů, do Prahy, do Podolí, do lékárny, ...“

„Že v Českých Budějovicích by chtěl žít každý? Co to je za blbost? Byl jste někdy v Budějovicích?“

„Tady je to všechno černé na bílém, samej debil nebo blbeček. Jenom támhle vzadu je výjimka, tam sedí dva blbečkové vedle sebe.“

„K neduhům stáří, postihujícím hlavně intelektuály, patří především dvě vady, komplementárně spojené. Jsou to: neschopnost udržet myšlenku a neschopnost myšlenku opustit.“

Pokud neznáte, doporučujeme některou z her. Především *Dobytí severního pólu*.

Projděte zámeckým nádvořím a vyfoťte se sochami „mladých“ a „starších“ snoubenců. Místní řezbář Martin Petr použil na lavičky dřevo z buku, který býval dominantou nádvoří a oblíbeným místem fotografování novomanželů. Kvůli stáří musel být buk poražen, ale díky sochám svým způsobem na nádvoří zůstává...

Podívejte se na starší vysochanou dámu. Jednou rukou se dotýká muže, druhou má položenou na klíně. Který prst je na této ruce nahoře?

Jak se nazývá prst?

Všimli jste si gigantických šachů nalevo? Kdo si zahraje? A kdo dá komu mat?

Vidí někdo sluneční hodiny? Poznáte, kolik je? Tak akorát, abychom se zašli podívat na místní faunu a flóru.

Přejděte nad ulicí Vitanovského. Mezi zámkem a parkem je klenutý most z pískovcových kvádrů, nahoře opatřený zábradlím. A jste v zeleni!

Ve středu parku kdysi stával kuželník, který byl hojně navštěvován letními hosty.

Nedaleko stojí kašna s nymfou. Nymfa je víla. Je mezi vámi nějaká? Třeba i hodně maskovaná... Znáte nějakou pohádku o víle? Například o té, co měla zlaté vlásy, bílé šatičky a věneček z modrých květů? Jmenovala se Amálka.

Původně dřevěná kašna z 18. století stála nejprve na náměstí naproti kostelu. Později byla vyrobena z pískovce a do zámeckého parku přemístěna roku 1837. Zkuste oba letopočty najít na podstavci. Poznáte, co nymfa drží? Je to lyra! Strunný hudební nástroj oblíbený v klasickém starověku. Malinko připomíná hodně zmenšenou harfu, ale má dlouhý jemný chvějivý tón, který doznívá v samotném nitru člověka. Při hraní je užíváno nejen prstů, ale i tepátka.

Hned naproti je překrásně opravené a otevřená budova oranžerie.

To je něco jako dobový skleník, ve kterém se pěstovaly tropické rostliny, kaktusy a bonsaje. Svého času se tu chlubil nejstarší bonsají v Evropě, která byla v roce 1977 převezena do Botanické zahrady do Liberce.

Děti, víte, co je bonsaj? Hóóódně zmenšený stromeček. I když je starý a jako starý také vypadá, k růstu mu stačí květináč, správněji miska. Vypěstovat skutečnou bonsaj trvá desetiletí až staletí. Umění miniaturizace stromů se zrodilo v pradávných časech v Japonsku. Doslova přeloženo má slovo bonsaj význam *strom v misce*.

Také jsme si kdysi pořídili bonsaj. Jenže nám nějak vyrostla. Za rok byla dvojnásobná, tak putovala z misky na zahradu. Možná patříme k lidem, kterým vyrostou i trpaslíci. Nebo to prostě s bonsajemi neumíme.

V současné podobě jde o rozsáhlé zrekonstruovaný objekt, který od května 2023 slouží nejen jako botanická expozice exotických rostlin, ale také jako místo pro australskou faunu – je zde umělá skalní scéna s obří voliérou pro papoušky a mořské akvárium s korály a rybami z Indického oceánu. V levé části oranžerie jsou subtropické rostliny jako banánovníky, palmy či citrusy.

Podívejte se do akvária. Na fotce najdete obrázek ryby, která se jmenuje klaun. A pak ji najdete ve vodě. Nepřipomíná vám známé pohádkové zvířátko z animovaného filmu?

5. Jak se jmenuje rybička?

Objekt prošel náročnou obnovou v letech 2021–2022. Díky tomu stavba získala ocenění „Památka roku 2023“ Pardubického kraje. Oranžerie je veřejnosti přístupná zdarma v letních měsících úterý až neděle, březen–květen a září–říjen na objednání. V zimních měsících bývá zavřená.

Projděte nyní parkem doprava k voliérám. Tam se vám bude líbit! Prohlédnete si papoušky, jejichž původními domovinami jsou hlavně Austrálie a Jižní Amerika. Letohradští papoušci se ale narodili u nás, vyplaplali je čeští chovatelé. Voliéru obývají například ara ararauna, ara marakána, papoušek červenokřídý nebo kakadu růžový. Zkuste ty první dva říci 3x po sobě. Komu se zamotal jazyk?

Který se vám líbí nejvíc? Ten, co svítí jako sluníčko? Nebo ten velký modro-žlutý?

Vedle voliér skáčou klokani. V roce 2014 se z iniciativy Klubu chovatelů exotického ptactva Letohrad podařilo vybudovat výběh pro klokana rudokrkého, kterého klubisté dostali od soukromého chovatele z Nizozemska. Nejspíš si myslel, že ho nerozeznají od exotického opeřence. Rozpoznali, ale darovanému vačnatci na zuby nekoukali, pojmenovali ho Kuba a postarali se mu o bydlení v sousedství ptáků. V současné době chovají dva bílé klokany rudokrké. Jsou to albíni a jedná se o poddruh klokana Bennettova. Ve většině malochovů narazíte právě na něj, protože má velmi hustou srst, takže může celoročně pobývat venku. Stačí mu ubikace, do které se schová. Letohradští klokani jsou otužilí a zvyklí na místní podmínky. Klokánci se jmenují Kubík a Růženka.

Znáte nějakou pohádku, ve které vystupují hrdinové stejných jmen?

Přečtěte si nyní cedulku o klokanech.

6. **Opište poslední slovo v textu v závorce.**

Pokračujte vzhůru parkem. Kopeček je to mírný... Zatím.

Napravo navštivte nově vybudovanou **naučnou zahradu**.

Zahrada vznikla na místě bývalé zámecké ovocné a zeleninové zahrady, a byla navržena tak, aby propojovala kulturu, přírodu a tradiční hodnoty krajiny. Návštěvníkům nabízí záhony s historickými růžemi, bylinami a ovocnými dřevinami, které pomáhají zachovat genofond regionálních kultivarů. Najdete zde dřevěné pergoly, herní prvky pro děti – např. pexeso, dendrofon a otočné kolo dřeviny – a vrbové průlezy. Uprostřed je bludiště z habru s osazenými miniaturami významných kulturních památek, které se nacházejí mezi městy Niemcza (PL) a Letohrad.

Vrátíme se zpátky na pěšinu a pokračujeme chůzí vzhůru.

Park byl vybudován v letech 1820 až 1830 hrabětem Petrem Marcolinim-Feretti. (To je ten pán, co přivezl Napoleonovy saně.)

Původně tady mezi poli čvachtal rybník. Byl zavezen hlínou, terén upraven do kopce, pozemek změněn v anglický krajinářský park. Nalézá se zde množství vzácných rostlin a dřevin. V pravém horním rohu parkové zdi stojí otevřený empírový pavilon sloužící k odpočinku. V levém horním rohu umělá jeskyně, do níž se vydáme ke konci výletu. Ale pozor, straší tam!

Stromy jsou zde překrásné... Poznáte nějaké? Jak se jmenuje třeba ten, který roste úplně nakřivo? Vidíte ho? A vidíte čtyři srostlé jehličnany? Zkuste je kolektivně obejmout! Kolik z vás na to stačí?

Stoupejte do kopce podél zdi až skoro na vrchol. Zámeckou zahradu opustíte brankou.

Projdete branou směrem ke hřbitovu a po modré turistické značce stále stoupáte vzhůru až k rozcestí. Na rozcestníku u kříže se vydáte po modré směrem ke kapli a altánu. Potom se sem vrátíte a zamíříte ke zřícenině.

Pročtete si místopisné názvy na rozcestí a najdete mezi nimi samici dravce.

7. **Napište jméno samice ptáka.**

Ještě kousek stoupejte doprava do kopce... A jste u ní!

Barokní **kaple sv. Jana Nepomuckého** se na konci lipové aleje majestátně tyčí nad parkem. Postavena byla v 18. století. Podle pěti hvězd kolem světcovy hlavy má půdorys pětiúhelníku. Hvězdy představují světcovy ctnosti: víru, naději, lásku, dobročinnost a sílu.

Která ctnost je podle vás nejdůležitější? Je to jako v pohádkách, že?

Ambity kolem i oltář uvnitř kaple mají také půdorys pětiúhelníků. Všech pět rohů ambitů je ozdobeno cibulovitými věžičkami, v nichž jsou zavěšeny zvonky. Stěny a strop byly původně bohatě vymalovány. Později byla malba velmi poškozena vlhkostí. Roku 1864 byla omítka opravena, ale fresky zničeny. Kaple nyní prochází rekonstrukcí.

Na dveřích kaple najdete informaci, kdy byla vysazena lipová alej.

8. **Opište první číslici z letopočtu.**

Starobylá alej patřila k oblíbeným místům secesního malíře Alfonse Muchy. V místech, kde sedával, byla obnovena vyhlídka s altánem.

Mucha byl v Kyšperku o prázdninách v letech 1934 a 1935 a namaloval zde několik děl. Neproslavila ho. Což se ovšem nedá říct například o jeho prvních československých známkách či monumentálním cyklu *Slovanská epopěj*. Tu maloval v prostorách zbirožského zámku nedaleko Plzně. I tam vede jeden z našich výletů s tajenkou.

Vraťte se nyní na rozcestí a po červené vyrazte na hrad **Kyšperk!**

Cestou si všimněte, jak datel či jiný ptáček jarabáček vykloval do kmene kousek nad rozcestím mnoho děr. Strom poznáte snadno – jedna jeho větev roste až nepřírozeně do boku.

Poznáte, co je to za strom? Určitě ano!

Stejně je to neuvěřitelné. Udeřit zobákem plnou silou do kmene... Že z toho ty ptáky nebolí hlava?! Kdyby tímhle způsobem tloukl hlavou do stromu člověk (odmysleme si na chvíli, že nemá zobák), skončil by velice rychle v nemocnici s vážným poškozením mozku, zlomeninami krční páteře a pravděpodobně i silnými bolestmi v čelistech. Datel však něco takového zvládne bez problémů dvacetkrát za vteřinu a nic špatného se mu nestane. Tito ptáčci s červenými čepičkami mají moc rádi dřevokazný hmyz a mízu. K jejich získání využívají svou zvláštní schopnost vyklovávat ve dřevě díry. Doporučujeme nezkoušet!

Na místo, kde stál hrad Kyšperk, jdeme nejprve lesní cestou dolů a pak zase loukou nahoru. Cedulka nás směřuje doleva k zahrádkářské osadě. U jejího plotu to vezmeme mírně doprava. Po Kyšperku toho tady ovšem moc nezbylo.

Nejstarším držitelem hradu byl zřejmě loupeživý rytíř Jeniš z Kyšperka. Nevelké sídlo bylo kompletně opevněno. S výjimkou jižní strany, kde byl příkrý sráz. V historických pramenech toho o hradu mnoho není, zmiňován byl až od roku 1308 v souvislosti s Ješkem z Kyšperka. Někdy před rokem 1396 spojil Mikuláš Žampach z Potštejna panství hradu Kyšperk se žampašským, hrad přestal být obývaný a záhy zpustl. Když byl v těsné blízkosti sídla vybudován zámek, hrad ztratil význam totálně. Čímž začal proces jeho zániku. Předposlední kapkou bylo jeho rozebrání na materiál při stavbě poutní kaple Jana Nepomuckého. Co zbylo, poodnášeli místní na své příbytky. Co byla úplně poslední kapka? Koncem 60. let 19. století byla při stavbě železniční trati Kyšperk–Ústí nad Orlicí odlámána část hradního návrší, čímž byly poškozeny zbytky opevnění na jihovýchodní straně. Takže na vás zbyly jen zbytky valů a příkopy. Vidíte nějaké? Dotkněte se jich. Jsou staré více než 700 let.

Máme tady někoho tak starého? Přiznejte se! Komu je více než 700 let a úspěšně to tají?

Z vyhlídky toho moc nevidíte. (Ale nebojte se, ještě dnes na jednu moc pěknou narazíte.)

Podívejte se na naučnou tabuli a najdete na ní ve znaku jedno lesní zvíře.

Znáte nějakou pohádku, ve které se kamarádilo s malým chlapcem? Jak se jmenoval chlapeček?

Napovíme zvoláním:

Za hory, za doly, mé zlaté parohy, kde se pasou?

9. **Jak se jmenovaly divoženky, které Smolíčka unesly?**

Víte? A vidíte vaši tajenku? Copak to z ní na vás kouká? Třeba budete moudřejší, když vám k ní ještě něco málo povyprávíme. Tajenka obsahuje jedno ze jmen důležitého muže zdejšího kraje.

Vraťte se na rozcestí a pěšinkou napravo od něj projděte až k jeskyni. Máme pár minut povědět si něco o hraběti, který zámecký park založil.

Hrabě Petr Marcolini-Feretti, saský šlechtic, se do Kyšperka přišel. V roce 1794 si vzal hraběnku Marii Annu Cavriani. Za jeho časů prodělalo město mnoho zásadních změn. Po ničujícím požáru v roce 1824 bylo přestavěno téměř celé náměstí. Domy po severní a jižní straně získaly podloubí, jak jsme si již řekli. Hrabě byl také první, kdo započal s výstavbou nových cest a rekonstrukcí starých.

Původně se zahrada, kterou procházíte, skládala ze tří pozemkových parcel, na nichž se mimo jiné činili zelináři a květináři. Když Petr zemřel, na dokončení parku se podílela jeho dcera, provdaná Nimptschová. A zahrada zůstala krásná dodnes, to musíte uznat!

Právě jste minuli krásnou vyhlídku. Teď už vás čeká jen vyhlídka na draka!

V období romantismu vznikl v parku empírový gloriét a umělá jeskyně – grotta. Délka chodby, která byla proražena do

opukové skály, je asi tak 25 m. Strop jeskyně je zpevněn cihlami. Na konci jsou tři okna. Původně v nich byla zasazena různě barevná skla, která měla krásu okolní přírody ještě umocňovat. Nad jeskyní je vyhlídka s kovovým zábradlím a lavičkami. V současné době jeskyně slouží k ubytování nadpřirozených bytostí. Obývá ji drak Kyšperák a s ním spousta skřítků, bazilišků a jiných strašidylek. Pokud si ji chcete prohlédnout, domluvte se v Informačním centru Letohrad.

Pod sebou vidíte zámek a také pěšinu, která vás k němu odvede. Z nádvoří je to do infocentra už jen pár metrů. Koho bolí nožičky? Koho hlava? To asi z té hromady informací. Přidáme ještě jednu navíc: z novodobých dějin.

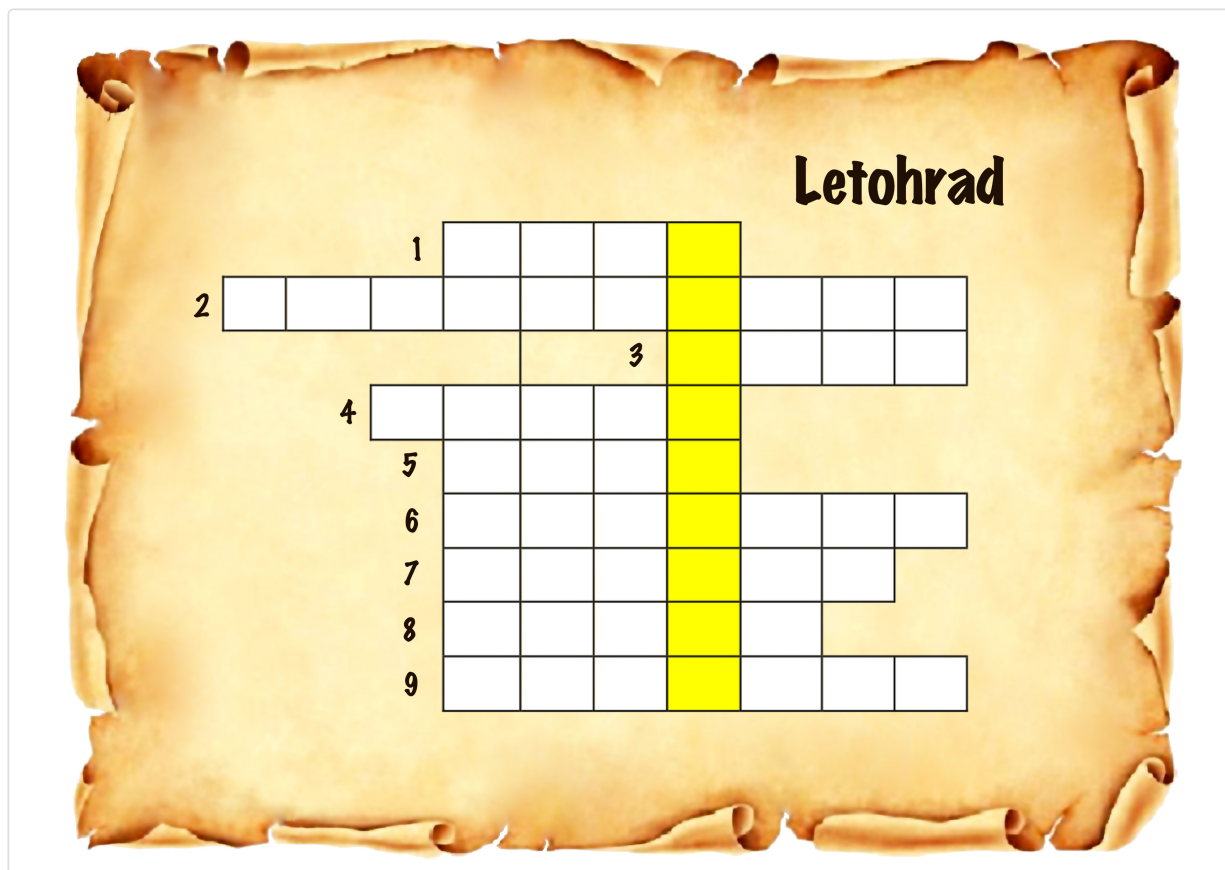
Po válce začal nový hospodářský rozmach Kyšperka, od roku 1950 již Letohradu. Toho roku se k městu připojily okolní obce Orlice, Kunčice a Rotnek, který byl ovšem přejmenován na Červenou. V té době bylo nepřipustné, aby mělo město název německého původu, proto muselo dojít i k přejmenování Kyšperka. Z úřední moci bylo městu uděleno jméno Orličné. Setkalo se však s nevolí občanů, proto se hledal název nový. Padlo několik návrhů, mezi nimi i již v samém počátku zmíněný Stalinov nebo Okurky (podle počátečních písmen obcí Orlice, Kunčice, Rotnek, Kyšperk). Název Letohrad prosadil tehdejší kronikář František Skála jako spojení začátků slov „letovisko“ a „hradisko“. A my si myslíme, že je to krásné jméno!

Přejeme vám šťastnou cestu domů a nezapomeňte se v Informačním centru Letohrad stavit pro další tipy na výlet a tipy k návštěvě místních restaurací či cukráren. Hezky poděkujte, protože právě díky milým lidem z centra máte tento výlet zdarma. My děkujeme také!

V textu byly mimo mj. jiné použity informace z webu <https://www.navylet.cz>, <http://www.kcl.letohrad.eu>.

Otázky k tajence

1. Spočítejte, kolik zlatých kusů šípů má muž v těle.
2. Opište čtvrté slovo z pomníku.
3. Která květina je na erbu?
4. Jak se nazývá prst?
5. Jak se jmenuje rybička?
6. Opište poslední slovo v textu v závorce.
7. Napište jméno samice ptáka.
8. Opište první číslici z letopočtu.
9. Jak se jmenovaly divoženky?

A co můžete vyhrát?

Tajenku pošlete na e-mail veldo@veldo.cz. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.